

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

สภาวะช่องปากและพฤติกรรมทันตสุขภาพ ของเด็กนักเรียนกลุ่มอายุ 12 ปี ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ประจำปี 2553

ธิดารัตน์ ตั้งกิตติเกษม ท.บ.,
วัชรพงษ์ หอมวุฒิมังค์ ท.บ.

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความชุกของโรคฟันผุ สภาวะปริทันต์ ฟันตกกระ และพฤติกรรมทันตสุขภาพ โดยการศึกษาแบบภาคตัดขวางที่ดำเนินการในช่วงระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนสิงหาคม ปีพ.ศ. 2553 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างได้โรงเรียนประถมศึกษา 24 แห่งโดยวิธี Sampling with Probability Proportional to size (PPS) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเด็กนักเรียนอายุ 12 ปีจำนวน 672 คน โดยเป็นหญิง 342 คน เป็นชาย 330 คน ใช้แบบสอบถามและแบบตรวจสุขภาพช่องปากในการสัมภาษณ์และตรวจโดยทันตบุคลากร ใช้สถิติไคสแควร์ในการทดสอบหาความสัมพันธ์ทางสถิติ ผลการศึกษาพบว่า เด็กอายุ 12 ปีมีสภาวะปราศจากฟันแท้ผุร้อยละ 41.96 ค่าเฉลี่ย DMFT 1.53 ซึ่งต่อคน มีฟันตกกระร้อยละ 3.57 เด็กนักเรียนมีสภาวะเหงือกอักเสบร้อยละ 50.45 เมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กพบว่า เด็กจำนวนร้อยละ 66.96 ดื่มน้ำอัดลมอย่างน้อยที่สุด 1 วันต่อสัปดาห์และเฉลี่ยดื่มน้ำอัดลม 1.45 วันต่อสัปดาห์ เด็กบริโภคขนมมากกว่า 3 วันต่อสัปดาห์ร้อยละ 11.46 ในช่วงที่อยู่โรงเรียนเด็กได้เงินมาโรงเรียนเฉลี่ยวันละ 15.10 บาท ใช้ขนมเฉลี่ยวันละ 9.18 บาท ขณะในช่วงวันหยุด เสาร์ อาทิตย์ เด็กใช้เงินซื้อขนมเพิ่มขึ้นเฉลี่ยวันละ 9.95 บาท จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าเด็กแปรงฟันหลังอาหารกลางวันร้อยละ 29.36 ขณะที่แปรงฟันก่อนเข้านอนร้อยละ 60.36 จากการทดสอบสถิติไคสแควร์พบความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มน้ำอัดลมและโรคฟันผุที่ระดับนัยสำคัญ 0.001 ($P\text{-value} < 0.05$) และพบความสัมพันธ์ระหว่างเพศและสภาวะการเกิดโรคฟันที่ระดับนัยสำคัญ 0.016 ($P\text{-value} < 0.05$) โดยที่เพศหญิงมีโรคฟันผุมากกว่าเพศชาย

คำสำคัญ : การแปรงฟัน น้ำอัดลม พฤติกรรมทันตสุขภาพพบหน้า

บทนำ

เด็กวัยประถมศึกษา (กลุ่มอายุ 12 ปี) เป็นกลุ่มเป้าหมายหนึ่งในงานส่งเสริมป้องกันและเฝ้าระวังของจังหวัดหนองคายเพราะว่าเด็กกลุ่มนี้มีความสำคัญเนื่องจากมาเป็นกลุ่มวัยที่ฟันแท้จะขึ้นครบทั้งหมด 28 ซี่ และเป็นกลุ่มอายุที่สามารถเก็บข้อมูลได้ง่ายและเป็นช่วงวัยสำคัญที่เข้าสู่วัยรุ่น และจากการสำรวจสถานะทันตสุขภาพและพฤติกรรมบางประการของประชาชนจังหวัดหนองคายในกลุ่มเด็กอายุ 12 ปี เมื่อปี 2552 พบว่าเด็กอายุ 12 ปี มีสถานะของผู้ปราศจากโรคฟันแท้หรือร้อยละ 43.30 ค่าเฉลี่ย DMFT 1.33 ซึ่งต่อคน มีสถานะเหงือกปกติร้อยละ 44.71 เด็กอายุ 12 ปีที่กินขนมกรุบกรอบมากกว่า 3 วันต่อสัปดาห์ร้อยละ 49.29 จำนวนวันเฉลี่ยต่อสัปดาห์ที่เด็กอายุ 12 ปีดื่มน้ำอัดลมที่โรงเรียนเท่ากับ 1.27 วัน จำนวนวันเฉลี่ยต่อสัปดาห์ที่เด็กอายุ 12 ปีดื่มน้ำหวานที่โรงเรียนเท่ากับ 1.77 วัน ซึ่งผลจากการสำรวจทำให้ทราบว่าเด็กกลุ่มนี้ยังไม่บรรลุเป้าหมายของกระทรวงสาธารณสุขในการลดอัตราการเกิดโรคฟันผุโดยเด็กต้องมีสถานะปราศจากฟันแท้ผุไม่น้อยกว่าร้อยละ 45 ซึ่งปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการเกิดโรคฟันผุ คือ พฤติกรรมทันตสุขภาพที่ไม่ถูกต้องและเหมาะสม

ดังนั้นการสำรวจสถานะทันตสุขภาพพื้นฐานมีความสำคัญต่อการประมาณค่าสถานะช่องปากในปัจจุบัน และการประมาณหาความจำเป็นต้องได้รับการดูแลทางทันตสุขภาพของประชาชนในอนาคตและในขณะเดียวกันจะใช้เฝ้าระวังการเปลี่ยนแปลงระดับความรุนแรงของโรค โรคในช่องปากที่เป็นปัญหาสำคัญและมีความชุกของการเกิดโรคมามาก คือ โรคฟันผุ และโรคปริทันต์ เนื่องจากโรคฟันผุเป็นโรคเรื้อรัง และมีการดำเนินโรคอย่างช้าๆ เมื่อเกิดขึ้นแล้วไม่สามารถกลับคืนสู่สภาพเดิมได้ โดยสาเหตุของโรคฟันผุมีหลายสาเหตุร่วมกัน กระบวนการเกิดโรคประกอบด้วยหลายปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยหลักทาง

พฤติกรรม สิ่งแวดล้อม และจุลชีว

ดังนั้น จังหวัดหนองคายจึงได้มีการสำรวจสถานะช่องปาก พฤติกรรมทันตสุขภาพของเด็กวัยเรียนชั้นในโรงเรียนประถมศึกษาประจำปี 2553 ขึ้นเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานทันตสาธารณสุขของจังหวัดหนองคาย เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงและแก้ไขการดำเนินงานส่งเสริมและป้องกันทันตสุขภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา

1. เพื่อสำรวจสถานะช่องปากของกลุ่มเด็กอายุ 12 ปี ของจังหวัดหนองคาย ประจำปี 2553
2. เพื่อสำรวจพฤติกรรมทันตสุขภาพของเด็กวัยเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา
3. เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการใช้ในการพัฒนาและวางแผนการดำเนินงานทันตสาธารณสุขของจังหวัด ให้สอดคล้องกับปัญหาทันตสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพ

วัสดุอุปกรณ์และวิธีการ

ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ คือ ประชาชนจังหวัดหนองคายในกลุ่มเด็กวัยเรียน คืออายุ 12 ปี ในโรงเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 6

การคำนวณขนาดตัวอย่าง ใช้สูตร

$$n = \frac{Z_{\alpha/2}^2 P(1-P)^*}{d^2} \text{ deff}$$

$Z_{\alpha/2} = 1.96$ (หรือประมาณ 2) เมื่อ $\alpha = 0.05$

P = ความชุกของโรคฟันผุในปีที่ผ่านมา

design effect (deff) = 2

d = ค่าความแม่นยำที่ต้องการ โดยมีค่าในช่วง

5-10% ของค่าความชุก

ได้จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 672 คน เป็นหญิง 342 คน เป็นชาย 330 คน

สุ่มพื้นที่ที่ใช้สำรวจกลุ่มตัวอย่างโดยวิธี Sampling with probability proportional to size ได้ 24 โรงเรียน 13 อำเภอ

ใช้แบบสำรวจในการตรวจช่องปาก และแบบสอบถามในการสัมภาษณ์เด็ก ซึ่งมีดังนี้

แบบที่ 1 แบบตรวจสภาวะช่องปากเด็กประถมศึกษา (ตรวจเฉพาะป.6)

แบบที่ 2 แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมการบริโภคเด็กประถมศึกษา ใช้สัมภาษณ์เด็กอายุ 12 ปี (ชั้นป.6)

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการทดสอบไคแอสควร์ โดยใช้โปรแกรม SPSS version 15.0

ผลการศึกษา

1. ผลการตรวจสภาวะช่องปากของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

พบว่า เด็ก 12 ปี ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มอายุนี้นี้ ปราศจากฟันแท้ผุร้อยละ 41.96 ค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอนอุด (DMFT) เท่ากับ 1.53 โดยมีค่าเฉลี่ยฟันผุเท่ากับ 1.03 ค่าเฉลี่ยฟันถอนเท่ากับ 0.16 ค่าเฉลี่ยฟันอุดเท่ากับ 0.35 พบผู้มีฟันตกกระร้อยละ 3.57 ผู้มีสภาวะเหงือกปกติคิดเป็นร้อยละ 50.45 ค่าเฉลี่ยจำนวน sextant ของเด็กที่มีเหงือกเลือดออกเท่ากับ 1.31 sextant ผู้ที่มีสภาวะเหงือกอักเสบสูงสุด 2 sextant คิดเป็นร้อยละ 20.24 รองลงมาคือ 1 sextant ร้อยละ 13.69 ผู้ที่มีสภาวะเหงือกอักเสบ 6 sextant ร้อยละ 3.87 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 สภาวะช่องปากเด็กอายุ 12 ปี

Table 1 Oral health status of children aged group 12 years old

ผู้ปราศจากฟันแท้ผุ (ร้อยละ)							
41.96							
ค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด (DMFT) ในฟันถาวร (ซีต่อนคน)							
ค่าเฉลี่ยฟันผุ	ค่าเฉลี่ยถอน		ค่าเฉลี่ยฟันอุด		ค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด		
1.03	0.16		0.35		1.53		
ผู้มีฟันตกกระ (ร้อยละ)							
3.57							
สภาวะเหงือกอักเสบ (คิดแยกเป็นราย sextant)							
ค่าเฉลี่ย	ผู้มีเหงือกอักเสบ (ร้อยละ)						
(sextant)	0 (ปกติ)	1	2	3	4	5	6
1.31	50.45	13.69	20.24	4.76	4.91	2.08	3.87

2. พฤติกรรมทันตสุขภาพของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.1 พฤติกรรมการบริโภคขนมและเครื่องดื่ม

เด็กดื่มน้ำอัดลมเฉลี่ย 1.45 วันต่อสัปดาห์ พบจำนวนเด็กไม่ดื่มน้ำอัดลมเลยร้อยละ 33.04 ส่วนมากดื่มน้ำอัดลม 1 วันต่อสัปดาห์ ร้อยละ 24.70 รองลงมา 2 วัน/สัปดาห์ ร้อยละ 23.66 จำนวนเด็กที่ดื่มน้ำอัดลมถึง 7 วันต่อสัปดาห์คิดเป็นร้อยละ

1.93 เด็กดื่มน้ำหวาน/น้ำผลไม้เฉลี่ย 2.25 วันต่อสัปดาห์ จำนวนเด็กที่ไม่ดื่มน้ำหวาน/น้ำผลไม้เลยคิดเป็นร้อยละ 29.76 จำนวนเด็กที่กินขนมถุงกรอบมากกว่า 3 วัน/สัปดาห์ร้อยละ 11.46 จำนวนเงินเฉลี่ยที่เด็กกินขนมถุงกรอบมากกว่า 3 วัน/สัปดาห์ คือ 20.14 บาท จำนวนถุง/ห่อขนมเฉลี่ยที่เด็กกินขนมถุงกรอบมากกว่า 3 วัน/สัปดาห์ คือ 5.03 ถุง/ห่อ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการบริโภคขนมและเครื่องดื่ม

Table 2 Snacks and beverage consumption behavior

การดื่มน้ำอัดลม								
จำนวนวันเฉลี่ย	จำนวนเด็กดื่มน้ำอัดลม (ร้อยละ)							
(วัน/สัปดาห์)	0	1	2	3	4	5	6	7
1.45	33.04	24.70	23.66	11.01	1.64	3.57	0.45	1.93
การดื่มน้ำหวาน/น้ำผลไม้								
จำนวนวันเฉลี่ยต่อสัปดาห์ที่เด็กดื่ม (วัน/สัปดาห์)				เด็กที่ดื่มน้ำหวาน (ร้อยละ)				
2.25				70.24				
การกินขนมกรุบกรอบมากกว่า 3 วัน/สัปดาห์								
จำนวนเด็กที่กิน (ร้อยละ)		ค่าเฉลี่ยจำนวนเงิน (บาท)			ค่าเฉลี่ยจำนวนขนมที่เด็กกิน (ถุง/ห่อ)			
11.46		20.14			5.03			

2.2 การได้รับเงินและใช้เงินค่าขนม

เด็กที่ได้เงินมาโรงเรียนทุกวันคิดเป็นร้อยละ 97.47 ได้เงินมา 3-4 วันต่อสัปดาห์ร้อยละ 1.34 ได้เงินมา 1-2 วันต่อสัปดาห์ร้อยละ 1.19 เด็กที่ได้เงินมาโรงเรียนเฉลี่ยแล้ววันละ 15.10 บาท เด็กที่ได้เงินมาโรงเรียนมากที่สุดคือ 60 บาท เด็กที่ได้เงินมาโรงเรียนน้อยที่สุดคือ 3 บาท เด็กใช้เงินซื้อขนมเฉลี่ยวันละ 9.18 บาท เด็กที่ใช้เงินซื้อขนมเป็น

จำนวนมากที่สุดคือ 40 บาท ใช้เงินซื้อขนมเป็นจำนวนเงินน้อยที่สุดคือ 2 บาท มีเด็กได้เงินค่าขนมในวันหยุด เช่น เสาร์ อาทิตย์คิดเป็นร้อยละ 75 ไม่ได้เงินค่าขนม แต่อยากกินอะไรก็บอกผู้ปกครองซื้อให้ร้อยละ 11.31 ไม่ได้แต่ผู้ปกครองจะเลือกซื้อไว้ให้ร้อยละ 6.85 ไม่ได้เลย ไม่ได้กินขนมในช่วงวันหยุดร้อยละ 6.85 ค่าเฉลี่ยจำนวนเงินที่เด็กได้รับในวันหยุด เช่น เสาร์ อาทิตย์ คือ 12.75 บาท โดยเด็กที่

ได้เงินมากที่สุดคือ 200 บาท เด็กที่ได้เงินน้อยที่สุด คือ 1 บาท ในวันหยุด เช่น เสาร์ อาทิตย์เด็กใช้เงินซื้อขนมเฉลี่ยวันละ 9.95 บาท เด็กที่ใช้เงินซื้อขนมสูงสุดในวันหยุดเป็นเงิน 200 บาท เด็กที่ใช้เงินซื้อขนมน้อยที่สุดเป็นเงิน 0 บาท (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 การได้รับเงินและใช้เงินค่าขนม

Table 3 Recieving money and paying for snacks

ตัวแปร		จำนวน (คน)	ร้อยละ
● จำนวนวันที่เด็กได้เงินมาโรงเรียน			
ได้ 1-2 วัน/สัปดาห์		8	1.19
ได้ 3-4 วัน/สัปดาห์		9	1.34
ได้ทุกวัน		655	97.47
● การได้รับเงินค่าขนมในวันหยุดเช่น เสาร์ อาทิตย์			
ได้		504	75
ไม่ได้ แต่ผู้ปกครองจะเลือกซื้อไว้ให้		46	6.85
ไม่ได้ แต่อยากกินอะไรก็บอกผู้ปกครองซื้อให้		76	11.31
ไม่ได้เลย ไม่ได้กินขนมในช่วงวันหยุด		46	6.85
สถานที่	จำนวนเงิน ค่าเฉลี่ย (บาท)	ค่าน้อยที่สุด (บาท)	ค่ามากที่สุด (บาท)
● ขณะอยู่ที่โรงเรียน			
ได้เงินมาที่โรงเรียน	15.10	3	60
ใช้ซื้อขนม	9.18	2	40
● วันหยุด เช่น เสาร์ อาทิตย์			
ได้เงินมา	12.75	1	200
ใช้ซื้อขนม	9.95	0	200

2.3 การเลือกซื้อขนม

เด็กเลือกซื้อขนมกินเองคิดเป็นร้อยละ 83.48 ตัวเด็กและคนอื่นช่วยกันเลือกคิดเป็นร้อยละ 8.93 คนอื่นเลือกให้คิดเป็นร้อยละ 7.59 ในการเลือกซื้อขนมเด็กนึกถึงอะไรใน 3 อันดับแรกดังนี้ คือ ร้อยละ

83.46 เลือกซื้อขนมชนิดนั้นเนื่องจากขนมอร่อย อันดับที่ 2 คือ มีประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 58.72 อันดับที่ 3 คือ ราคาถูก/ลดราคาคิดเป็นร้อยละ 26.23 ขนมที่เด็กกินบ่อย 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับที่ 1 คือ ขนมกรุบกรอบคิดเป็นร้อยละ 57.23

อันดับที่ 2 คือ ไอศกรีมคิดเป็นร้อยละ 56.04 และอันดับที่ 3 คือ เยลลี่คิดเป็นร้อยละ 25.63 ยี่ห้อขนมกรุบกรอบที่เด็กนิยมกิน 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับที่ 1 คือ ขนมเลย์คิดเป็นร้อยละ 63.54 อันดับที่ 2 คือ ขนมตะวันคิดเป็นร้อยละ 10.42 และอันดับที่ 3 คือ ขนมฮานามิคิดเป็นร้อยละ 3.65 ยี่ห้อลูกอม/ลูกกวาด/ทอฟฟี่ที่เด็กนิยมกิน 3 อันดับแรกได้แก่ อันดับที่ 1 คือ ลูกอมฮอลล์ร้อยละ 66.32 อันดับที่ 2 คือ xo ร้อยละ 12.24 อันดับที่ 3 คือ มายมินท์ร้อยละ 8.16 ยี่ห้อของขนมเคี้ยวหนึบที่นิยมกิน 3 อันดับ

แรก ได้แก่ อันดับที่ 1 คือ คูการ์ร้อยละ 82.29 อันดับที่ 2 คือ ชูเกิ้ลร้อยละ 7.29 อันดับที่ 3 คือ มายมินท์ร้อยละ 3.13 เด็กกินขนมกรุบกรอบเฉลี่ยวันละ 1.43 ถุง/วัน โดยกินมากที่สุดคือ 5 ถุง/วัน กินน้อยที่สุดคือ 1 ถุง/วัน เด็กกินลูกอมเฉลี่ยวันละ 4.03 เม็ด/วัน โดยกินมากที่สุด 20 เม็ด/วัน กินน้อยที่สุด 1 เม็ด/วัน เด็กกินขนมเคี้ยวหนึบเฉลี่ยวันละ 2.95 เม็ด/วัน กินมากที่สุด 10 เม็ด/วัน กินน้อยที่สุด 1 เม็ด/วัน (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 การเลือกซื้อขนม

Table 4 Snacks selection

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
● บุคคลที่เป็นคนเลือกซื้อขนมให้กับเด็ก		
คนอื่นเลือก	51	7.59
ตัวหนูและคนอื่นเลือก	60	8.93
หนูเลือก	561	83.48
● เหตุผลที่เด็กเลือกขนมชนิดนั้น		
ขนมอร่อย	560	83.46
เป็นประโยชน์	394	58.72
ราคาถูก/ลดราคา	176	26.23
● ขนมที่เด็กกินบ่อย		
ขนมกรุบกรอบ	384	57.23
ไอศกรีม	376	56.04
เยลลี่	172	25.63
● ยี่ห้อขนมกรุบกรอบที่เด็กกินบ่อย		
ขนมเลย์	244	63.54
ขนมตะวัน	40	10.42
ขนมฮานามิ	14	3.65

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
● ยี่ห้อขนมลูกอม/ลูกกวาด/ท็อฟฟี่ที่เด็กกินบ่อย			
ลูกอมฮอลล์	65	66.32	
ลูกอม XO	12	12.24	
มายมินท์	8	8.16	
● ยี่ห้อขนมเคี้ยวหนึบที่เด็กกินบ่อย			
คุกกี้	79	82.29	
ซูกัล	7	7.29	
มายมินท์	3	3.13	
ชนิด \ ปริมาณ	ค่าเฉลี่ย	ค่าน้อยที่สุด	ค่ามากที่สุด
ขนมกรุบกรอบ (ซอง/ถุง/วัน)	1.43	1	5
ลูกอม (เม็ด/วัน)	4.03	1	20
ขนมเคี้ยวหนึบ (เม็ด/วัน)	2.95	1	10

2.4 การรับประทานอาหารและการเลือกซื้อเครื่องดื่ม

ปกติเด็กกินอาหารมื้อหลักวันละ 3 มื้อ คิดเป็นร้อยละ 86.60 กินวันละ 2 มื้อ คิดเป็นร้อยละ 10.12 กินวันละมื้อเดียวคิดเป็นร้อยละ 1.34 และอื่นๆอีกร้อยละ 1.93 เด็กกินอาหารมื้อเช้าทุกวันร้อยละ 69.20 กินเกือบทุกวันร้อยละ 14.73 กินบ้างเป็นบางวันร้อยละ 14.29 ไม่ค่อยได้กิน/ไม่ได้กินเลยร้อยละ 1.79 ในหนึ่งวันเด็กดื่มน้ำเปล่าร้อยละ 85.84 ดื่มน้ำอัดลมร้อยละ 33.08 ดื่มน้ำหวานแบ่งขายร้อยละ 24.74 ดื่มเครื่องดื่มรสช็อคโกแลตร้อยละ 28.02 ยี่ห้อยน้ำอัดลมที่เด็กนิยมดื่ม 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับที่ 1 คือ โค้กัร้อยละ 80.63 อันดับที่ 2 คือ แฟนต้าร้อยละ 12.61 อันดับที่ 3 คือ เป๊ปซี่ร้อยละ 2.70 เด็กดื่มน้ำอัดลมเฉลี่ยวันละ 1 (แก้ว/กระป๋อง/ขวด)/วัน เด็กที่ดื่มน้ำอัดลมมากที่สุดคือ 4 (แก้ว/

กระป๋อง/ขวด)/วัน เด็กที่ดื่มน้ำอัดลมน้อยที่สุดคือ 1 (แก้ว/กระป๋อง/ขวด)/วัน เด็กดื่มน้ำหวานแบ่งขายเฉลี่ยวันละ 1 (แก้ว/ถุง)/วัน เด็กที่ดื่มน้ำหวานแบ่งขายมากที่สุดคือ 5 (แก้ว/ถุง)/วัน เด็กที่ดื่มน้ำหวานแบ่งขายน้อยที่สุดคือ 1 (แก้ว/ถุง)/วัน เด็กดื่มเครื่องดื่มรสช็อคโกแลต/โกโก้/ไอวอลล์ตินเฉลี่ยวันละ 1 (แก้ว/กล่อง)/วัน เด็กดื่มเครื่องดื่มรสช็อคโกแลต/โกโก้/ไอวอลล์ตินมากที่สุดวันละ 5 (แก้ว/กล่อง)/วัน น้อยที่สุดวันละ 1 (แก้ว/กล่อง)/วัน (ตารางที่ 5)

2.5 การทานอาหารหวานและอาหารมันๆ

เด็กชอบกินกับข้าวที่เป็นอาหารทอดหรืออาหารมันๆ (เช่น ขาหมู แกงกะทิ) ร้อยละ 26.93 โดย ชอบมาก (ชอบทุกอย่างที่มันๆ) ร้อยละ 4.61 ชอบเป็นบางอย่างร้อยละ 47.62 ไม่ชอบเลยร้อยละ 20.83 โดยอาหารมันๆที่ชอบเป็นบางอย่าง ได้แก่ กลัวยทอด แกงกะทิ แกงเผ็ด ไก่ทอด ข้าวขาหมู ไช้

ตารางที่ 5 การรับประทานอาหารและการเลือกซื้อเครื่องดื่ม

Table 5 Eating food and beverage selection

ตัวแปร	จำนวน (คน)		ร้อยละ	
● จำนวนอาหารมื้อหลักที่เด็กกินปกติในแต่ละวัน				
มื้อเดียว	9		1.34	
2 มื้อ	68		10.12	
3 มื้อ	582		86.60	
อื่นๆ	13		1.93	
● ความถี่ในการกินอาหารมื้อเช้าของเด็ก				
ไม่ค่อยได้กิน/ไม่ได้กินเลย	12		1.79	
กินบ้างเป็นบางวัน	96		14.29	
กินเกือบทุกวัน	99		14.73	
กินทุกวัน	465		69.20	
● ชนิดเครื่องดื่มที่เด็กดื่มในหนึ่งวัน				
ดื่มน้ำเปล่า	576		85.84	
ดื่มน้ำอัดลม	222		33.08	
ดื่มน้ำหวานแบ่งขาย	166		24.74	
เครื่องดื่มรสช็อคโกแลต	188		28.02	
● ยี่ห้อน้ำอัดลมที่เด็กนิยมดื่ม				
โค้ก	179		80.63	
แฟนต้า	28		12.61	
เป๊ปซี่	6		2.70	
ชนิดเครื่องดื่ม	ปริมาณ	ค่าเฉลี่ย	น้อยที่สุด	มากที่สุด
● ปริมาณการดื่มเครื่องดื่มใน 1 วัน				
ดื่มน้ำอัดลม (แก้ว/กระป๋อง/ขวด)	1		1	4
ดื่มน้ำหวานแบ่งขาย (แก้ว/ถุง)	1		1	5
ดื่มเครื่องดื่มรสช็อคโกแลต (แก้ว)	1		1	5

ทอด และหมูทอด เป็นต้น ในรอบ 7 วันที่ผ่านมา เด็กกินอาหารประเภททอด 1-2 วัน คิดเป็นร้อยละ 51.49 กิน 3-4 วัน คิดเป็นร้อยละ 19.80 กิน 5-6 วัน คิดเป็นร้อยละ 9.38 กินทุกวันคิดเป็นร้อยละ 6.55 และอาทิตย์นี้ยังไม่ได้กินเลยคิดเป็นร้อยละ 12.80 เด็กชอบกินอาหารรสหวานร้อยละ 34.67 ชอบเป็นบางอย่างร้อยละ 37.05 ชอบมาก (อะไรก็ได้ขอให้หวานๆ) ร้อยละ 3.42 ไม่ชอบเลยร้อยละ 24.85 โดยที่อาหารหวานที่ชอบเป็นบางอย่าง ได้แก่

ขนมปัง ของหวาน น้ำอัดลม หมูหวาน ไอศกรีม และ น้ำปั่น เป็นต้น เมื่อเด็กกินอาหารประเภทก๋วยเตี๋ยว ก๋วยจั๊บ กระเพาะปลาเติมน้ำตาลบางครั้งร้อยละ 48.07 เติมทุกครั้งร้อยละ 41.07 ไม่เติมเลยร้อยละ 10.86 ปริมาณน้ำตาลที่เด็กเติมเมื่อกินอาหาร ประเภทก๋วยเตี๋ยว ก๋วยจั๊บ กระเพาะปลาเฉลี่ยครั้ง ละ 1.29ช้อนชา ปริมาณที่เติมมากที่สุดครั้งละ 7 ช้อนชา ปริมาณที่เติมน้อยที่สุดครั้งละ 1 ช้อนชา (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 การทานอาหารหวานและอาหารมันๆ

Table 6 Eating sweet and fat food

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
● ความชอบของเด็กในการกินกับข้าวที่เป็นอาหารทอด หรืออาหารมันๆ		
ไม่ชอบเลย	140	20.83
ชอบบางอย่าง	320	47.62
ชอบ	181	26.93
ชอบมาก (ชอบทุกอย่างที่มีมันๆ)	31	4.61
● จำนวนวันที่เด็กกินอาหารประเภททอดในรอบ 7 วันที่ผ่านมา		
อาทิตย์นี้ไม่ได้กินเลย	86	12.80
1-2 วัน	346	51.49
3-4 วัน	133	19.80
5-6 วัน (เกือบทุกวัน)	63	9.38
กินทุกวัน	44	6.55
● ความชอบของเด็กในการกินอาหารรสหวาน		
ไม่ชอบเลย	167	24.85
ชอบเป็นบางอย่าง	249	37.05
ชอบ	233	34.67
ชอบมาก (อะไรก็ได้ขอให้หวานๆ)	23	3.42

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
● การเติมน้ำตาลลงในอาหารประเภทก๋วยเตี๋ยว ก๋วยจั๊บ กระเพาะปลา		
ไม่เติมเลย	73	10.86
เติมบางครั้ง	323	48.07
เติมทุกครั้ง	276	41.07
ตัวแปร		ปริมาณ (ซองชา/ซองโต๊ะ)
● ปริมาณการเติมน้ำตาลลงในอาหารประเภทก๋วยเตี๋ยว ก๋วยจั๊บ กระเพาะปลา		
ค่าเฉลี่ย		1.29
น้อยที่สุด		1
มากที่สุด		7

2.6 การแปรงฟันและยาสีฟันที่ใช้

ในหนึ่งวันเด็กแปรงฟันช่วงเช้าร้อยละ 97.91 แปรงหลังอาหารกลางวันร้อยละ 29.36 แปรงก่อนนอนร้อยละ 60.36 เมื่อแปรงฟันก่อนนอนแล้วเด็กไม่กินอะไรต่ออีกคิดเป็นร้อยละ 90.63 เด็กยังกินอะไรต่อเมื่อแปรงฟันก่อนนอนแล้วคิดเป็นร้อยละ 9.38 ยี่ห้อยาสีฟันที่เด็กใช้เป็นประจำ 3 อันดับแรก คือ อันดับที่ 1 ยาสีฟันคอลเกตร้อยละ 71.30 อันดับที่ 2 ยาสีฟันโกลด์ซิดร้อยละ 12.50 และอันดับที่ 3 ยาสีฟันดาร์ลี่ร้อยละ 6.55 (ตารางที่ 7)

(จากตารางที่ 8) เปรียบเทียบสถานะโรคฟันผุกับเพศพบว่ามีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ 0.016 ($P\text{-value} < 0.05$) โดยเพศหญิงเป็นโรคฟันผุมากกว่าเพศชาย และเมื่อเปรียบเทียบสถานะโรคฟันผุกับการดื่มน้ำอัดลมพบว่ามีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.001 ($P\text{-value} < 0.05$) แต่เมื่อเปรียบเทียบสถานะโรคฟันผุกับการดื่มน้ำหวานพบว่า การดื่มน้ำหวานไม่มีความสัมพันธ์กับสถานะฟันผุที่ระดับนัยสำคัญ 1.000 ($P\text{-value} > 0.05$)

อภิปรายผล

พบว่าเด็กอายุ 12 ปีมีผู้เป็นโรคฟันผุเป็นจำนวนมาก และยังไม่บรรลุนิยามของกระทรวงสาธารณสุขโดยเด็กต้องมีสภาวะปราศจากฟันแท้ผุไม่น้อยกว่าร้อยละ 45 พบเด็กมีฟันตกกระ และโรคเหงือกอักเสบ เด็กยังมีพฤติกรรมบริโภคขนม ดื่มน้ำอัดลมหรือเครื่องดื่มที่มีรสหวาน กินขนมนอกมื้ออาหารหลัก ไม่แปรงฟันก่อนนอนหรือกินขนมหลังแปรงฟันก่อนนอนแล้ว มีเด็กอยู่จำนวนหนึ่งที่ไม่แปรงฟันหลังอาหารกลางวันโรงเรียนหรือแปรงเพียงแค่วัน เด็กขาดทักษะในการดูแลสุขภาพช่องปากและการแปรงฟันที่ถูกต้อง มีพฤติกรรมติดหวานและชอบอาหารมันๆ

ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข

- ส่งเสริมให้ทันตบุคลากรเผยแพร่ความรู้ และทักษะในการดูแลสุขภาพช่องปากให้แก่เด็กนักเรียน ได้แก่ เรื่องการเลือกซื้ออาหาร ขนม เครื่องดื่ม การแปรงฟันที่ถูกต้อง เป็นต้น

ตารางที่ 7 การแปรงฟันและยาสีฟันที่ใช้

Table 7 Toothbrushing and using toothpaste

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
● เวลาที่เด็กแปรงฟันใน 1 วัน		
เช้า	657	97.91
หลังอาหารกลางวัน	197	29.36
ก่อนนอน	405	60.36
● การกินอาหาร/ขนม/เครื่องดื่มของเด็กหลังแปรงฟันก่อนนอน		
ไม่กิน	609	90.63
กิน	63	9.38
● ยี่ห้อยาสีฟันที่เด็กใช้เป็นประจำ		
คอลเกต	479	71.30
ใกล้เคียง	84	12.50
ดาร์ลี่	44	6.55

ตารางที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับสภาวะฟันผุ

Table 8 Association between factors and dental caries status

ปัจจัย	สภาวะฟันผุ			P-value (Chi-Square)
	กลุ่มไม่ผุ	กลุ่มผุ	กลุ่มรวม	
● เพศ				0.016**
ชาย	153 46.36%	177 53.64%	330 49.11%	
หญิง	129 37.72%	213 62.28%	342 50.89%	
รวม	282 41.96%	390 58.04%	672 100%	

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ปัจจัย	สถานะฟันผุ			P-value (Chi-Square)
	กลุ่มไม่ผุ	กลุ่มผุ	กลุ่มรวม	
● การดื่มน้ำอัดลม				0.001**
ไม่ดื่มน้ำอัดลม	115 51.80%	107 48.20%	222 33.04%	
ดื่มน้ำอัดลม	167 37.11%	283 62.89%	450 66.96%	
รวม	282 41.96%	390 58.04%	672 100%	
● การดื่มน้ำหวาน				1.000
ไม่ดื่มน้ำหวาน	94 47.00%	106 53.00%	200 29.76%	
ดื่มน้ำหวาน	188 39.83	284 60.17%	472 70.24%	
รวม	282 41.96%	390 58.04%	672 100%	

**Significant ($p < 0.05$, Pearson chi-square test)

2. พัฒนาและขยายเครือข่ายโรงเรียนเด็กไทยฟันดี และโรงเรียนคู่หู และยกระดับมาตรฐานโรงเรียนเหล่านี้

3. ส่งเสริมและประกาศนโยบายให้เป็นโรงเรียนปลอดน้ำอัดลมและเครื่องดื่มรสหวาน

4. พัฒนาระบบการตรวจหรือเฝ้าระวังฟันตกกระ และพัฒนาศักยภาพทีมทันตบุคลากรในการตรวจฟันตกกระและการแก้ปัญหา

5. สร้างเสริมสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยในการสร้างสุขภาพช่องปาก เช่น มีนโยบายไม่ให้มีร้านขายขนมรอบๆบริเวณโรงเรียน หรือขายเฉพาะขนมหรือเครื่องดื่มที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพช่องปาก

6. สร้างมาตรการที่เด็ดขาดและเข้มงวดในการจัดกิจกรรมแปรงฟันหลังอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา

7. ดำเนินการจัดกิจกรรมเฝ้าระวังและป้องกันด้านทันตกรรมสำหรับเด็กวัยเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

8. พัฒนารูปแบบวิธีดำเนินการโดยให้ชุมชนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลทันตสุขภาพของเด็ก

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณทันตแพทย์หญิง

จันทนา อึ้งชูศักดิ์ จากสำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย ที่คอยเป็นที่ปรึกษาและให้โอกาส จนทำให้ งานวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงวัตถุประสงค์ และขอ

ขอบคุณผู้เข้าร่วมในการวิจัยทุกท่าน ไม่ว่าจะเป็น คณะครูและนักเรียน ซึ่งให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมวิจัยเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

1. กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย, รายงานผลการสำรวจ สภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2537 ประเทศไทย กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, ปี 2538
2. กองทันตสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร, รายงานการสำรวจทันตสุขภาพของนักเรียนในกรุงเทพมหานคร ปี 2534
3. กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข : สถานการณ์ของโรคฟันผุจากผลการสำรวจทันตสุขภาพระดับจังหวัด พ.ศ. 2526-2541
4. กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข : รายงานผลการสำรวจทันตสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 5 ประเทศไทย พ.ศ. 2544
5. จารุวรรณ ตันกูรพันธ์ 1, ปิยวัฒน์ พันธุ์โกศล 2 ความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะฟันผุกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารว่างและการดูแลอนามัยในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ว.ทันต. จุฬาฯ 2539 ; 19 : 103-14
6. สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดหนองคาย : รายงานผลการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพประชาชนจังหวัดหนองคาย ปี 2545
7. สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดหนองคาย : รายงานผลการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพประชาชนจังหวัดหนองคาย ปี 2550
8. อาภา คັນสนียวาณิช, สภาวะฟันผุและพฤติกรรมสุขภาพช่องปากของเด็กนักเรียนกลุ่มอายุ 12 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร วิทยาสารทันตสาธารณสุข ปีที่ 5, ฉบับที่ 1-2, มกราคม-ธันวาคม 2543, หน้า 20-31

Original Article

The oral health status and dental health behavior of children aged group 12 years old in primary school, Nongkhai province, 2010

Thidarat Tangkittikasem D.D.S.,
Watcharapong Hormwuthiwong D.D.S.

Abstract

The objective of this study was to explore the prevalence of dental caries, periodontal status, dental fluorosis and dental health behavior. A cross sectional survey was conducted in May to August 2010. Sampling with Probability Proportional to size (PPS) was used to select 24 primary schools. The survey samples consisted of 672 children aged 12 years old, which were 342 female and 330 male. Questionnaire and oral examination form were used to interview and examine by dental personnel. Chi square test was used to test the statistical association. It was found that 41.96% of the 12 years old children had caries free in permanent teeth. Mean DMFT was 1.53 teeth per person. Prevalence of dental fluorosis was 3.57%. About 50.45% of children were healthy gingiva. Regarding their risk behavior, 66.96% of the sample drank carbonated soft drink at least once a week with the average of 1.45 days per week, and 11.46% of them consumed snacks more than 3 days/week. During school day children had 15.10 baht/day and 9.18 baht paid for snacks. During weekend the average amount increased to 9.95 baht. The data also showed that 29.36% of children brush their teeth everyday after lunch, while 60.36% brush their teeth before go to bed. By Chi square test, it was found the association between carbonated soft drink and the dental caries (P -value < 0.05). And found the association between gender and dental caries was also statistically significant (female has dental caries more than male).

Key words : *tooth brushing, carbonated soft drink, dental health behavior*